„ЗАСТАВА“ излази трипут у недељи и то: средом, петком и недељом.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску
на целу годину . . . . . 12 фор.
на по године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец . . . . . 1 „

За Србију:
(*у сребру.*)
На годину 120 гроша, на пола године 60 г. на четврт године 30 гроша чарш

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 нов. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жигсе плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 нов. у трговини Љ. Стефановића и браће М. Поповића код „црвене руже.“

БРОЈ 66. У НОВОМЕ САДУ, У ПЕТАК 7. (19.) ЈУНА 1874. ГОДИНА IX.

ПОЛОЖАЈ У ФРАНЦУСКОЈ.

Одавна већ не могосмо доспети, да загледамо у одношаје једне земље и народа, који још једнако стоји на врхунцу цивилизације европске, ма да је последњи година претурио преко своје главе тако опасну кризу, која би за сваки, интелектуално, материјално и бројно слабији народ била ропац, коме нема лека.

Мислимо овде Француску и француски народ, који не само да се већ четири године мучи, да би дошао до сталне форме владе, него који, баш услед напрезања око те цељи, једнако се налази у неком грозничавом, раздраженом стању, слично алтерацији грозничавог човека. Од како је Француску задесила коб непромишљеног наполеонског рата са Немачком и прегазила нога непријатељског победитеља, расположај народа у Француској, само је мењао правац, никако пак није долазио у стање нормалне мирноће. Иза ратне контрибуције од пет милијарда форината, које поред Елсаса и Лотринга однесе непријатељ, и иза крвави призора унутарњи, који наступише са устанком комунистичким и посљедицама овога, била су унутарња политична питања узроци, који недадоше да се узбурканост јавног мнења на дуже или краће време сталожи. Још спољни непријатељ није био ни подигао са свим ногу са земљишта француске државе, а унутарњи непријатељи слободе и демократичких начела већ се почеше прикупљати у чете, да отпочну ону исту борбу, која је већ у три пута заустављала напредак те земље и народа. Вратише са одмах у земљу они елементи, који је напустише издајнички у најкритичкијим часовима опасности од спољног непријатеља, те чим преста опасност с поља, указаше се претставници разни лични, извесним политичним начелима маскирани интереса, на површини јавног живота у Француској.

Одмах у почетку Тјерове владе сукобише се два начела, која се заоштрише у питању државне форме: дал' република или монархија?

Тјер се држао старе школе, која проповеда свакој влади конзервативизам у начелу, балансовање, кокетовање, т. ј. попуштање час једној час другој противборној струји и странци, у тактици. Шта је он управо мислио с тим постићи, незна се поуздано. Исповедао је пак, кад је бивао скучен тако, да се не може никаквом софизмом измигољити из процепа, да му је у погледу на државну форму земље, циљ: конзервативна република. Пријатељи републиканске државне форме и демократских начела, нису му нигда веровали ни у таку исповест, и он им је таку сумњу подрањивао тим, што је свакојаким изговорима одлагао решење питања: какву државну форму да земља дефинитивно прими? Сумња им се оснивала једно на предживоту Тјеровом, његовим конексијама и одношајима са династијом орлеанском, коју је очевидно и потпомагао, а уз то ваљда и највише с тога: што су они сматрали провизорију таког карактера, за нездрав изданак на телу Француске, ког треба радикално решити, отклонити безобзирце и једним махом.

И заиста, Тјеру је било у руци, да дефинитивно утврди републиканску државну форму; земља је била скоро искључиво за ту мисао; народ је гресима монархије уваљен био у грдне невоље, и под тим теретом поздравио би Тјера при такој акцији као избавитеља. Ваљало је само, штампом, изборима и другим изјавама јасно израженом мњењу и жељи народа одговорити распустом верзаљске скупштине. Опасности неке било је и у таком кораку, то стоји; али противници републике пре три године нису били ни близу тако организовани, спремни као сада, где су се за то време прикупили и оснажили; поповштина још није била доспела да препарира, обрлати масу народа за државну форму монархичну „по милости божијој“ или „вољи народа“. Свест народа није била у почетку Тјерове владе преокупирана ни каквим обзирима, а није било прилике опет с друге стране, да под овом провизоријом, монархичним дахом задахнути чиновници из саме републике (ма и провизорне) републиканску мисао својим поступцима подривају. Свакојако мање је опасности за какав одсудан корак у корист републике онда било, него што је сад има.

Данас ствари стоје сасвим другчије. Тјер је пао жртвом своје неодлучне, јер неразумљиве политике и Мак Махон, човек, који је одрастао и постао што је, под утицајем монархичног сунца, преузе конац даље судбе француског народа у своје руке. Ту је републиканска мисао куд и камо несигурније смештена но код Тјера док беше. Ово се видило одмах и из састава првог Мак Махоновог министарства, у коме бонапартовци заузеше куд и камо више уплива, но што би им припадало — кад би се баш и на то обзир морао узети, — по бројној снази њивовој у скупштини и у самом народу.

Тај моменат већ сам по себи довољан је да ситуацији Француске удари друго са свим противно обележје, но што га имађаше дотле. Бонапартовци, по традицији и нарави авантиријери, пустолови, пођоше право својим путем, успостављању монархије. Легитимисте, присталице гр. Шанбора, као и орлеанисте, које би хтеле видити грофа паришког на трону Француске помагаху им, у нади сваки за себе, да ће резултат по његову заставу повољан испасти. Продужење пуновласти Мак Махоновом председништву за идући седам година, што им је прва брига била, још је јасније обележило смер и тежњу Бројијевог кабинета. Бонапартистама беше стало пре свега да добију времена за организацију своју с једне и за нужне операције против републике с друге стране, и тим и таким учвршћењем бившег Наполеоновог маршала на столици председништва, то смерали.

Сад видимо, да се час решењу дефинитивне форме државне приближује. Републиканци виде, да им од бонапартоваца прети млого већа опасност, но од остали нијанса монархиста и они гоне на решење тога питања, којим се решава будућност Француске. Монархисте, а особито бонапартовци трудише се до сад свакојако то решење још одгодити; но већ се појављају таки знаци, који дају повода двоструком тумачењу појава, које се у последње време вргоше на политичном обзорју Француске. Или бонапартовци још нису спремни, да са сигурношћу на успех могу одлучно корачити својој мети: успостављању монархије и то империјализма, царства, што ће рећи Наполеонове династије; или су већ готови, и траже само згодну прилику, да на свој посао пођу.

Споредно је знати које од реченога двога стоји. Главно је, да су бонапартовци и у верзаљској скупштини, где их нема свега више од двадесет, и ван скупштине тако подигли главу, да већ јавно насрћу на републиканце заподевајући стварне кавге с њима и то са такима, који највише уважења међу републиканцима уживају, из чега излази, да смерају на крваву сукоб са републиканством, и републиканцима.

Биће да је наде бонапартоваца подранила и посета руског цара у Чајлерхорсту код раз-царице француске Евђеније, и једва да би се преварио, ко би рекао, да се бонапартизам у Француској с поља и са више страна, и ако не од стране Бизмарка, потпомаже. Очевидно је да се републици не престано и са свију страна стављале сметње на пут; највећу ставили су сами републикански полутани,

Сад су се монархистични, особито бонапартистични елементи које помоћу с поља, упливом не и страни сила, које под окриљем и често пута и помоћу саме садање назови-републиканске владе оснажили и организовали, и биће да су јако спремни, што се може закључити из њиховог држања које показује, да им је милије на њиховом пољу и начину решење дефинитивног устројства земље данас него сутра. Традиционална политика бонапартове династије увек је била: државним ударом, преко ноћ, удавити републику у крви њених синова.

Ситуација у Француској тако је замућена, да се бојати — крваве катастрофе.

НАЈНОВИЈА ЕНУНЦИЈУЦИЈА ФРАН. ПАЛАЦКОГА.

(Наставак.)

Понајпре бацише конфискације имања, глобе, порези итд. народ на просјачки штап; иза тога присилише све некатолике, да се иселе; силне окрутности, непрестана подраживања фанатички калуђера, сурова самовоља разузданe солдатеске, иза тог безкрајни ванњски ратови и буне у земљи, најпосле глад и сваковрсне куге смањише наскоро пучанство од 4 милијона душа на — 1 милон. Фердинанд, који је, како сам рече, „волео опустошену него ли проклету краљевину“, бијаше веран борилац не само за католицизам већ и за Немство; он прогласи већ тада равноправност немачког језика са чешким у земљи; а није био крив он, ако се та равноправност није с места узела тумачити у оном смислу онако, како то бива у наше доба. Стари устав земље пустио је деломице на животу, пошто је већ унапред била немогућа свака озбиљнија позиција у земљи итд. А јер је уз овакове околности завладао обичај, грдити сваког Чеха народњака „кривоверцем и бунтовником;“ то завлада наскоро мир у земљи као у гробу. У њој ишла је одселе реч мисионара и Исусовца. Како је уз такве околности напредовала у њој просвета и изображеност, види се већ одатле, да су у оно доба на прашком свеучилишту предавали Исусовци место о стари класици о „Epistolae Caroli Kolczawae“. А сви ови и слични дарови бијаху, да говорим у модерном стилу кнеза Бизмарка „немачке благодети“, за које је бечка влада без двојбе имала снагу, дакле и право; све то небијаше но излив „културног нагона на истог“; прирођена Немцу.

Седмогодишњи рат подучи напокон Марију Тереезију и њезинога сина Јосифа II., да је лудо било, затварати врата просвети пука у новијој Европи. С тога је и било цело школство, особито после докинућа реда Исусоваца, и у Чешкој преустројено. Но јер је сва подука и ту имала бити „немачком благодати“, заповедало се, да се све устроји на Немачку, не би ли се једном учинио крај Чешком народу. Ал управо ту се показало, да су и најфиније одредбе људске мудрости немоћне против вечним законом нарави: јер обамрли већ чехизам пробуди се изненада нову животу, и то тим већом снагом, чим се више напињају, да га угуше и униште.

Цар Фрања I. трудио се без двојбе, да у својим земљама одстрани сваку неправду. За дуга његова царовања добио је и чешки језик неке концесије; по напосе наложено би свим земаљским чиновницима да науче земаљски језик, па им се с тога и дозволило, полазити више земаљске учионе. Но револуционарни призори париски били су тако преплашили тога монарха, да је почео у сваком покрету самостална духа називати револуционарне клице, којим ваља стати на пут оним „principiis obsta“! тако да је напокон постао одрешитим непријатељем сваке новотарије и свакога душевнога напредка. Тврдио он колико му драго, да није вољан сметати правој просвети, већ пређити само злопорабе, пракса доказивала је очивјесто, да се тај циљ далеко надмашио; јер да се лучи права од криве просвете, томе је је требало више духа и добре воље, него ли га је било у бирократији. А јер је и чешко домољубље следило на вишу заповед већ властите своје импулсе; морала је и њега унаточ његовој лојалности стићи судбина, која је стигла све тежње у држави, неповољне владајућим круговима. Осим тога пливала је сва абсолутистична владина макина немачком водом, тако да су и рођени Чеси, који су тели у државну службу, морали не само затајити своју народност, већ ју кадкад и прогонити; а јер је немачки понос ћутие и увређеним „смешним претензијама шаке Чеха“, лако је докучити против какви су се противштина и запрека морали борити они, који држаху да као Чеси могу тражити исто толико човечији права као што и њихови немачки противници. О том могао би управо ја много рећи.

Усљед велике револуције, потекле г. 1848. из Француске, — овако наставља Палацки — оживио је у већини земаља европски, па и у Аустрији и Ческој, нови дух: дух хуманога слободњаштва, који се премда укорењен дубоко хришћанству, морао уз помоћ филозофије борити много векова, да се отме притиску, којим га је хтело угушити средовечно барбарство. Но јер се у Француској није повела разправа о питању народности, промакла се оданде у јавном мнењу само слобода политична и грађанска; не пак слобода народности у државама, где станују једно уз другога разна племена. Предсуда и недостатак дошлих у том погледу из средњега века, деспотичних претензија разних народа, да господују над другим народима, није нестало пред хуманом просветом, ширењом со из Француске. Дапаче сурова себичност мрзила је и прогонила тим више народни покрет, чим су ју раздражили губитци у политичком и грађанском животу.

Истина, у први час радости потегла се у нас исто тако ненадана као што жељно очекивана политичка и грађанска слобода и на равноправност народа т. ј. слободу народносну; гласно ју поздрављаху и слављаху не само вође народа, Немци исто тако као Чеси, већ је и тадања влада прихватила нови савез слоге, те сам ја учествујући код оних догађаја „bona fide“ веровао у дуготрајност жељена мира. Мислио сам и збиља да свиће нова ера среће народом аустријским, кад се и с највишега места у Бечу навестила догма равноправности, те ми је била једина жеља да нову слободну путу приону сва племена уз племенито такмење за образованошћу и благостањем. С тога и јесам у свом одговору од 11. априла г. 1848. написао у Франкфурт много спомињане речи: „Да Аустрија већ непостоји, ваљало би ју што пре створити у интересу хуманитета.“ Јер што је и могло интересом хуманитета боље служити, него да се узпостави једнако право, прирођено целом човечанству? И касније, кад су бечки листови већ почели, противити и ругати се оному начелу, није малаксала моја нада у бољу будућност, чим је већина ауторитета државе не само пристала уз то начело, већ га где где кушала и привести у живот. Бијаше то морам признати, велика политичка погрешка с моје стране, највећа, коју сам по свом мњењу икад починио: рачунао сам са фактори, који то, како се касније показало, нису ни били, мислио сам, да су немачки могућници у Аустрији, а међу њима и чувени поштењаци, пристали уз догму народње равноправности не само од невоље, већ с искрена уверења, од властите своје слободне воље. — Поузда се у хуманитет и правдољубивост Немаца: ко ће се зато први набацити каменом на ме? Или зар морам, да се и данас тога срамим?

(Наставиће се.)

ПОЛИТИЧНИ ПРЕГЛЕД.

У политици, тој драматизираној повесници, садашњости у најширем смислу, привлачи час по пажњу светске публике ил по нека важна улога по себи ил носилац те улоге, који и мањој, по себи неважној улози, својом вештином и даром уме да измами „скривене дражи и уживања“, да се често поред такве споредне улоге и такозване главне изгубе. Ако је још глумица ил глумац сретан, да љубав и наклоност публике ужива, онда му је осим признања и критичног фалења, осигуран и буран „аплаус“ публике — па ма играо улогу Мефистофелову. У „цвишенакту“ занимају се сва уста, с „јунаком улоге“ и то у веома добром смислу за њ.

Тако је пре кратког времена на позорници светској, Француској припала улога, да она сама, ако не искључиво, а оно понајвише публику занима — не толко са важности те улоге, колко с признаата ненадмашна дара и обљубљености носиоца улозиног. То глумовање тог љубазног члана „из породице народа“ занимало је поучавало и велике користи човечанској публици, ако на жалост често и на штету глумца, доносило — глумовање тога члана и данас прати васцели свет с највећом симпатичном пажњом — јер појава је особито интересантна: пратити Француску и француски народ у борби са својим сопственим ego, у борби душевног и и формалног препорођавања, у борби час спасо- час смртоносној.

У прошастом броју обележисмо једну видљиву фазу те борбе и докучисмо из ње, да је оштро неодољиво оружје те борбо „девиза“: *пљуј свакој хуљи у очи, пак ће за кратко време млого мање хуља на свету бити*! — и да ће тим француска све препоне савладати и оно биги, што треба да буде.

У Шпанији, тој земљи крваве борбе, траје злосретан рат непрестано — и као што је и сувише познато, ни зашто друго, него да се побожни фарисеј дон Карло крме земаљске дочепа и нов престо глупости по дигне за недогледне и безкрајне дворске интриге. Карлисте су концентроване око Монтејура, Алто, Дикастило и Пуента ла Реина а Републиканци код Когроне на десној обали Тафале.

Кад ће и како ће се тај убитачан рат доконати — то бог свети зна. Било како му драго, судба Шпаније заиста је јадна, јер јој све наопако за руком испада. Шпањолски министри спољни послова, који се тако често мењаше, могли би у својим дипломатским нотама на иновемске владе, своје наступање и стање Шпаније најизцрпљивије а најкраће обележити тим, кад би цитирали елегичан

стих српске народне песме: „да се јадна (Шпанија) за зелен бор ухвати, и он би се зелен осушио.“

У Италији је општа борба с папизмом и ултрамонтанизмом и владина с оскудицом новчаном и републиканцима. Ови последњи задају јој грдне бриге, јер су се наканули оставити пасавитета, те исто тако упустити се у акцију у изборима за земаљско саступство, као што су то већ учинили у изборима за општине и провинције. Особито најугу Италије преовлађује напредни и савремени дух републиканства, јер поједини накнадни избори испадају увек на корист републиканаца.

Русија незанима свет у моменту са стварима из унутрашњости државе, колко са интернационалним конгресом за уређење установа и уредаба у рату. Тај је конгрес био у Бриселу у Белгији и занимао се поглавито с тим: како ће у случају рата која сила са заробљеним војницима поступати, а најважније питање бијаше: да се као међународан ратни закон прогласи: *„да се за време окупације непријатељске војске, мора становништво окупованих предела „повиновати“ заповестима војених заповедника непријатељске војске“*. Ово је последње не само смешно него и нечовечно. Јер непр. војска, идући кроз окуповане земље жари и пали по ћефу и вољи, а не само по потреби окрутне стратегије. Да шта би било тек, да се ово последње начело легалише? Зар неби у њему био извор најгнуснијих бездеља, јер би какав зао осветљив војсковођа иза бусије тог начела увек највећа бездеља и безакоња чинити могао, изговарајући се увек, да му грађанство узакоњене покорности неуказа, те је у интересу напредка своје ратујуће стране, морао репресалије чинити.

ПРЕГЛЕД НОВИНА.

Под насловом: „Угарска и подунавске кнежевине“ донела је „Уг. К-ција“ пре неколико дана овај занимљив чланак:

Ма да је орган феудалне странке у Бечу („Фателанд“) нашао за добро препоручити Аустро-Угарској политику активну у источном питању, опоменувши је на наследство, које ће на скоро имати да суседи расе мухамеданске приме. Велика већина у Угарској противна је свакој политици, која би ишла на то, да присвоји ма коју туђу земљу. Ако бисмо дали себи труда да за часак порасудимо с гледишта угарског, то ћемо се уверити одмах, да присвојење Босне, или Србије, или Румуније, било би несрећа за Угарску, из које се она никад не би предигла. (Да; неби знали ваљда куд би с њима. Да није грожђе високо, неби ни кисело било. У.)

Хрватска ужива данас велику автономију политичку; ако би јој се додала Босна, она би постала држава, која се не би више задовољавала простом автономијом, већ би тражила да буде потпуно независна. Присвојивши Босну, Угарска би дошла на коцку да изгуби Хрватску и Босну с њом заједно. Претпостављајући да би се неко могао наћи, који би хтео Аустро-Угарску обдарити Румунијом и Србијом, тај може бити само самртан непријатељ Угарске. (За то се небојте; тешко да ће вам искрснути од куда таки „самртан непријатељ“, јер — народ српски и романски није ваше багре, а најмање би хтео својом кожом другоме „непријатељовати“ у овоме смислу У.) И у овом тренутку ми већ толико невгода имамо с народностима, које нису Мађари. да нам ваља бити обазривима и умеренима те да избегнемо сва насилна средства, кад би искресле силе, које се упињу да Угарски поцепају. Куд бисмо пак отишли, кад би се неразумним додатком увеличао број стихија, које су одржању угарске државе непријатељске! (Већ тај разлог неби вас уздржао да не пружите руку за увеличањем. само да вам је и снаге колико — — обести. У) Ми и тако имамо доста Румуна и Словена у нашој земљи, није нам до тога, да њих још више добијемо. С друге стране потпуна самосталност Румуније и Србије гледа се у Угарској добрим оком. Од препорођаја ових двеју кнежевина, независних и усређених, зависиће мир на истоку; Угарска не тежи да запљачка отоманску државу. А наследство, о коме говори „Фатерланд“, припашће Јеленима. Румунима, Србима и Бугарима. Кад то време дође, Румунија ће и Србија бити довољно заузете својим пословима, и не ће марити да изазивају непријатељство у Аустро-Угарске ради тога, да добију неколико педаља земље, кад виде где се пред њима отварају големе пољане источне. Мишљење у Угарској дакле за то је, да ове државе буду независне, али садашњи положај Европе не допушта влади аустро-угарској да буде наклоњена кораку, који би те две земље могле предузети да задобију своју независност. (То је до душе пештанска логика: ми желимо, да вам је добро, али ми нисмо наклоњени томе, да ван буде добро. То је ваљда пештански назор о пријатељству. У.)

ДОПИСИ.

Ј. Буда-Пешта 2. јуна. Уводни чланци у предпоследњим бројевима, а наиме „о срб. омладини“, и „срб. интелигенцији“, јако су изцрпили и осветлили право стање садање немарности, — тако да се у свима дотичним круговима увиђа и одобрава се писцу исти чланака поступак, што је на јавност изнео право стање; а да заиста иста чињеница постоји доказује и та околност, да бар досад од стране дотични никакове опровргавајуће вести нестижу, — нити ико може противно доказати, јер на жалост сви без разлике морамо признати да је тако, а никако другачије нестоје ствари, него као што је у истим чланцима образложено; — али зато нигде се непокушава постојећем злу доскочити, него тера се и надаље иста немарност према народним стварима. Толико за сад о том.

Дан избора за предстојећи народ. сабор скоро у свима епархијама расписан је, — и агитација отпочела је у свима избор. срезовима од клерикалне странке, — и то доста жестоко, тако, да се скоро слободно може рећи, да ће клерикалци у сваком већем срезу свог кандидата имати, а од народне странке опет у погдекојим срезовима стоје више кандидата, — исти случај је и овде у ст. андрејском срезу. Кандидати народне странке ови су: бивши посланик П. Лупа, Игњатовић, парох Мандровић, од клерикалаца прота Миликшић, за овог последњег врло се јако ради; говори се да имају и новаца за ту цељ, јер ће одборници исте странке изборног дана сваки дневницу добити, само да неизостану од избора. Ст. Андрија има месни зађевица са околином, — и зато ставише против кандидата Лупи, у особи Игњатовића; за истог би имали бити сви Ст. Андрејци. — Ми немамо повода бар досада сумњати у М. Игњатовића, ал у интересу саме народне ствари требао би да се мане тога посла, ког се тако јако латио. — Неки говоре да се од неког доба врло добро са протом Миликшићем слаже. Да неби дао места сумњичењу боље би радио кад би одступио, и тим би Лупи избор доста осигуран могао бити. — Дан избора одређен је за 9. јуни.

Сада долази у обзир једна врло важна ствар, на коју треба достојан поглед да баци народна српска свест, — а то је ова околност: држим да би најкоректнији поступак био када би народне странке посланици на угар. сабору сви били и за сабор српски у Карловцима изабрани, а то из разлога следећег: тим би некако овде боље могли импоновати у очима владе они посланици, који су поверења себи стекли у свом народу за оба сабора, јер када су се овде могли заузимати да буде једном сабор, с тим пре достојни су и тамо као ревносни заступници свога народа на овој важној пошти; исти разлог зато сам сматрао за дужност навести, јер у обнародованој листи бив. саборски посланика од 1872. нисам видео нити пак наишао на имена на угар. сабору, а наиме г. А. Трифунца, др. Полита, даље као опозиционара А. Николића. Уверен сам да можда неби било потребе овде опомињати дотични изборни срез на родољубиву дужност, почем и сами знају кога им ваља бирати, ал ово сам само с тога навео да неби како год бирачи исти срезова из вида изгубили постојећу околност. — Ми немамо нити можемо шта имати против појединих личности који су исте срезове заступали при прошлом сабору. Али сваки мора увидети да би добро било из горе наведени разлога исто учинити, јер народни интерес то изискује. (Ми се надамо да ће се учинити. У.)

Са поуздане стране могао сам дознати, да су бирачи пардањског среза упитали се у г. А. Николића посланика им на уг. сабору, бил се посланичке дужности и за српски сабор примио, и да им је одговорио „да ако га изаберу да се прима“ — и услед тога одговора поједини родољуби раде за избор његов; — исти случај је и у Вел. Бечкереку, дакле сложно браћо напред, на дело!

Сентомаш 31. маја 1874. Да би се обнажила обмана, која је под истином од „Буњевачког листа“ под рубриком избора сентомашког бележника, изашла, пуштамо ово неколико речи на јавност:

У нас се трипут једно за другим скупљаше народ да бира општинског бележника, па избор опет онако се сврши, како се нико ненадаше.

Како ствар у почетку изгледаше мислило се, да неје само нашој општини, но и жупанији до тог стало да се избере за ту пошту човек, који би што пре општинске ствари у ред ставио.

Рекосмо тако се мислило, а шта беше у ствари нек говори свршено дело: када беше први пут одређен рок за избор, расписа г. судац стечај не чрез јавне листове, но окружним писменом. То беше узрок те се на протест једног општинског представника, избор одложи на месец дана а бирачи Срби разиђоше се дома са немилим осећајем, што немогоше дати излива срцу свом: У великој конференцији једногласно се сложише да бирају г. Шимића бившег бележника старо-бечејског.

Сад се расписа стечај путем јавног листа.

Срби бирачи, који пре беху за г. Шимића и на даље још са тврђим уверењем осташе за њега, јер се још боље известише о врлинама његовим.

На неколико дана пред избором прочује се, да је за овдашње бележничко звање компетовао и г. Петровић подсудац суботички, који је тек пре кратког времена положио бележнички испит.

Тада се истакну њих неколицина Срба за Петровића са највећом енергијом, а Шимића свакојако кудећи.

Приметити нам је да та господа небеху на споменутим конференцијама; њин је изговор: ни су нас звали т. ј. они су то узели за обрану.

Међутим обрати се г. Петровић једној овдашњој знатној породици са писменом молбом и изјавом, да ће се он само тако избора примити, ако иста за њега буде. Та породица из основни разлога немогаше бити за Петровића, и то је он дознао.

27-ог априла приспе дан за подруги пут одређени избор. Г. судац јави представништву да од потражиоца ни један нема довољне сведочбе до г. Петровић, и хтеде самог њега истаћи за бирање. Само мушко заузимање представника, дугом борбом стаде томе на пут. Избор се опет одложи на месец дана.

За то време г. Шимић известивши се од поджупана г. Ловасије, да може испит ма у којој жупанији положити, положи га по најновијем законом зактеву у В. Кикинди са одликовањем. Но преко свега овога већ се пронашаху гласови, да Шимић неће моћи у кандидацију доћи, што неје испит у нашој жупанији положио.

Треба приметити и ово: Главни заузимачи г. Петровића приликом другог избора изразили су се, да немогу бити за њега — он им је после тога поручио да се неће примити избора, ако га већина Срба неизабере.

Г. Петровић компетоваше и по други пут, а његови заузимачи порекоше што рекоше — шта више један од њих рече у очи дана избора: Не. може ме од Петровића ни бог одвратити!

У очи избора приспе глас са поузданог извора, да је молба Шимићева одбијена и натраг му са сведочбама враћена.

На овај глас они, који беху за Шимића, позваше и оне, што се заузимаху за Петровића на договор. Заузимачи главни Петровићеви не дођоше ни на овај договор; они имају свој изговор: Нико их не зове! Ту се једногласно закључи неодустајати до крајности од Шимића, у случају пак немогућности сложе се на г. Јеремића бележника мартоношког.

Осване и дан избора 13. (25.) мај. Срби бирачи искупише се у лепом броју, а браћа Мађари позваше још и своје госте, који неимајући посла, јер им беше светац, радо се тому одзову.

Кад приспе г. судац у општински дом загрми: Живијо Шимић! Мађари викаху: Ијен а Петровић! То се могло слушати скоро два часа.

Дворана општинска, у којој се држе седнице и у којој су дотле сви избори званичника свршавани, беше напуњена са представницима и другим бирачима.

На једаред појави се г. судац у ходнику, нејавивши се онима у дворани, да бар представницима каже, који се искаше на упразњено место, те проговори: Дошао сам да обавим избор општинског бележника, има само два кандидата, ког прочитам можете га бирати, па рече: Петровић. На то се зачу: Ијен а Петровић! За овим опет: Јеремић, а Срби по учињеном договору узкликну: Живио Јеремић!

За ово збиће они у дворани ништа незнадоше!

Г. судац још једном упита: ко је за Петровића нек да знак, а за тим уради и за Јеремића, па одма прогласи Петровића за бележника, неосврћући се на множину Срба и оне у дворани!

Сад се ови упропастише, који видеше и чуше шта би преко свега тога, што обе странке захтеваху поимонце гласање. Знати ваља и то да је међу Мађарима било и Рушњака из Куцуре, који дођоше амо да копају кукурузе, па и ти се сматраху за бираче.

Чудно је и то да у исти мах нити г. судац попис оних, који имају права за гласање, при себи имаше, нити се тај у општини наћи могаше.

Г. судац врати се у собу, у којој је и пре сам био, скрпи изборни записник и позиваше и представнике да га подпишу. Од Срба представника нико га неподписа, па ни они, који беху за Петровића (такових врло мало беше).

Само неколико Мађара и Срба бирача учинише оно што захтеваше судац; којом побудом, то ови знају.

Кад ово дође до знања онима у дворани, тада позову представници г. судца да међу њи дође, он им одговори: свршено је и уклони се.

Сви представници једногласно учине протест против незаконитог поступка судчевог, па и они који се највећма заузимаху за Петровића. За овим се са великим чуђењем народ разиђе дома, говорећи: Кад су хтели намештати сами, што су нас звали.

ЛИСТАК.

ДОПУНЕ И ИЗПРАВКЕ ЗА „ГРАЂУ ЗА ИСТОРИЈУ СРП. ПОЗОРИШТА“

од Јована Ђорђевића.

(Наставак из 53. броја „Заставе“.)

На истом сабору даде гроф Стеван Сечењија на фонд *мађарске академије* шездесет хиљада форината. За њим се пробуди и њнова успавана и пола одређена, а богата *аристократија*, поче се заузимати за народне послове и прилагати на народне цели. *У жупанијама* појави се нов дух, и из њиових зборница указаше се нови, даровити и родољубни говорници и државници на идућим земаљским саборима. *Журналистика* узе нов полет особито под даровитим Кошутом. Старањем Сечењијевим појавише се у земљи пароброди, реке се почеше *регулисати*, поче се радити на *гвозденом мосту* између Пеште и Будима, предузеше се жељезнице, поникоше друштва за развитак домаће индустрије и трговине. С ученом академијом оживе и *нега мађарског језика*, књижевност *и научна и забавна* поче се из дана у дан подизати. Године 1837. отвори се и *мађарско народно позориште* у Пешти, и доби од земаљског сабора обилату потпору. Најпосле се прогласи на земаљском сабору *мађарски језик за дипломатски и пословни језик у целој земљи и за наставни језик у свима школама.* Дошавши довде, остало им је само још, да се сасвим испод бечке владе ослободе, и домаћу *владу добију*, и да *своју народност* према осталим немађарским народностима *што већма рашире*. У том су двојаком правцу радили особито од г. 1840 до саме г. 1848., кад су прво већ и постигли били и кад су их само догађаји од г. 1848—1849. спречили, да и оно друго мало по мало не постигну.

А шта смо ми за ово време радили, од год. 1825. до 1848?

Ми, који смо још 1813. били меценати њиовом глумцу Балогу; који смо имали свога Мушицког коме је Казинција онако ласкаво писмо писао г. 1812. (Срб. Лет. 1837· II.); који смо имали свога Михаила Витковића, који је био и као мађарски писац на гласу, у чијој су кући у Пешти били састанци мађарске господе и писаца, и где је тако рећи искрснула идеја мађарске академије; ми, који имађасмо доста богато више и ниже свештенство, толике богате манастире и црквене општине, толико имућних спајија, племића, грађана, трговаца, — шта учинисмо ми за тих двадесет и неколико година, за које време Мађари умеше и могоше задобити *не само еманципацију, него и потпуно господство* свом језику, а да им друге добитке на другим пољима и не спомињем?

Ми смо и после г. 1825. *остали још дуго онде, где смо и били, или да боље* кажем, пошли смо у нечему још и натраг.

Новина у то време нисмо имали никаквих.

Место њих добили смо *„Српски Летопис,“* покренут г. 1825. Ђорђем Магарашевићем. Да би се овај Летопис могао издавати, сложи се у Пешти г. 1826. друштво *„Матица Српска.“*

Кад споредим, да је мађарска академија основана 3. новембра г. 1825., а „Матица Српска“ 14. јануара г. 1826., дакле одма после ње; нећу се преварити, да је догађај од 3. нов. 1825. много утицао на наш 14. јануар 1826. и да је у првим основачима Матице зацело пламтила жеља, да наша Матица за нас временом буде то, што је Мађарима њиова академија.

Па како се основала, и како су радили оба та завода? Код нас Матицу основаше шесторица људи средњега и скромнога стања и имања, и приложише у почетку скупа 600 фор. шајна. Код Мађара гроф Сечењија први приложи 60.000 фр. сребра. „Лако оном дати, ко има,“ рећи ће ко. Тако је, али је Сечењија дао *свој цео једногодишњи доходак*, и кад га неки питаше, како ће да живи читаву годину дана, одговорио је; „Моји ће ме пријатељи издржавати.“

На првих седам година имала је Матица само 31 приложника. Међу овима су кнез Србије Милош Обреновић оборкнез шабачки Јеврем Обреновић, архимадрит Зелић, један парох, један јурат, један адвокат, један племић, један бележник један ђак, и двадесет и два трговца. Племство је почело прилагати на Матицу истом г. 1833., а више свештенство истом г. 1837.

У мађарској се академији живо радило и напредовало; у нашој се Матици није могло много радити већ и због слабог новчаног стања, али још више због наше готовости на инат и свађу. Инат се започео одма с оснивањем саме Матице, и водио се у Летопису и брошурама још и у г. 1829., једино о томе, ко је прави „оснивач“ Матице, Светић или Миловук? — Доцније је било још и горе; дошло је и до „денунцијанија,“ услед чега је и сама Матица на крају г. 1834. била од горе забрањена, те је и Летопис престао излазити. Место Летописа покрене његов дотадашњи уредник Тодор Павловић г. 1835. „Сербскій народный листъ,“ но и тај престане с концем године, и г. 1836. прошла је за нас без новина, без Летописа, и без Матице. Настала је права глува поноћ, кад требаше да буде најсветлији дан!

Павловић настаде живо, да се матица у живот поврати, и њему се има захвалити, што је при крају године 1836. од горе била одобрена. Тако године 1837. васкрсну Матица из свог двогодишњег гроба, исте године појави се и „Новый Сербскій Лѣтописъ,“ и настави се и „Сербскій Народный Листъ.„ Година 1838. донесе још и политични лист *„Српске народне новине,“* све под уредништвом Т. Павловића.

Тако је дакле на ново прорадила Матица и Летопис, добили смо уз то и политични и научно-забавни лист, *али се у језику ударило натраг*, место да се пошло напред. Језик у драми Стефановићевој и Лазаревићевој, језик у Летописима Магарашевићевим, и у новинама Давидовићевим беше далеко чистији од језика, којим беше писан Летопис од год. 1837. — 1841. и српске новине Павловићеве.

Код Мађара се отвори г. 1837. њиово стално *народно позориште*. Код нас се у исто доба или још доцније појављују истом *први српски глумци*, али и они само да вегетирају, а још не да се одрже.

Митрополит Стратимировић умре при измаку г. 1836., пошто је пуних четрдесет и шест година седео на митрополитској столици. Српски историк неће му одрећи хвалу за оно што је за то време добро учинио. Признаће му његово заузимање и саучешће за ствар овостраних Срба о њиовом устанку на Турке и о доцнијем њиовом горком страдању; захвалиће му за обрану календара, за заведен ред и дисциплину међу свештенством, и за све ње-

Ми пак питамо: Можел се г. Петровић на овај начин изабрани, примити дотичног места? Али пре нек се сети споменуте писмене своје изјаве, оној знатној породици и оног уверавања, које даје своји присталицама, да се неће избора примити, ако већина Срба неизабере. Ако није зависан, одговор је јасан.

Протест је обширан против судчевог поступка учињен; шта ће бити види ће се. Само је по нас највеће зло то, што наша општина већ пет месеци без бележника натеже, а докле ће то још трајати, неизвесно је.

По овоме што јависмо, одкуд онда „Буњевачки Лист“ да сни, да је г. Петровић са већином од 85 гласова за сентомашког бележника изабран.

△ **Вршац** 1. Јула (*Приговори четрнајс-петнајсташима. — Владичин благослов. — Дан избора посланика саборских. — Преступ одређења. — Стојковић и Кенђелац у „Тем. лапок.“ — Деран-каваљер. — архимандрит Цветић. — конференција.*) Уложени приговори противу *владичиних четрнајст-петнајсташа*, довели су то најновије справиште наше клерикалне реакције у не малу забуну, али пошто над тим справиштем архијерејски благослов чувеног владике Кенђелца почива, то нема сумње, да ћемо са овима људма још доста посла и ми и црквено-школске власти имати, јер при благосиљању рече им наш чувени епархијан: „не бојте се, једва сам вас дочекао, висте моји а ја сам господар у мојој диецези, с тога вас није брига ни од епархијских одбора ни других нередњачких власти, ја ћу њима показати, док је на мене крста и митре; не бојте се и надајмо се!“

Заиста дивно, нашег владика-паше и његових субаша достојно!

Малер је за њих што је сабор на прагу, па им може све планове покварити и кола изврнути.

Листа наших *петнаесташа* има и неколицину грађана народне странке у свом колу. По себи се разуме, да се ови с њима на једни коли возити немогу, јер „народњак и реакционар“ немогу се братски руковати, с тога се и очекива: да ће се народњаци на прљавој части својим начином захвалити, јер иначе се уврштују у ред клерикалне реакције српске, наших монополаша и обележених петнаесташа. —

Избор посланика за предстојећи срб. нар. сабор, заказан је у целој вршачкој епархији за 9. јуни т. г.

У Вршцу ово истина до данас публиковано није, али је тако.

Чудновато, рећи ће когод. Јесте, и ја велим да је чудно, јер кад знамо да се сабор на темељу — превишњом одлуком од 29. маја 1871. потврђеног — *изборног реда* као што краљевско решење од 15. п. р. маја т. г. тврди — сазива; кад знамо даље, да 5. 11. истог изборног реда наређује и вели: *„дан за избор заступника саборских, определиће надлежна епархијска административна власт“*; затим кад знамо, да је наша епар. админ. власт т. ј. одбор 15. маја т. год. своју редовну седницу имао и да у тој седници „о сазиву сабора“ и „о заказивању дана за избор посланички“ ни речи ни помена а најмање закључка било није; најпосле кад знамо, да од тога дана па до данас — кад већ општине изборнике своје бирају — није никакве ванредне епар. адм. одборске седнице у Вршцу било; кад све то велим знамо, онда настаје питање: „*од куда долази, да је дан посланичких избора определен, и који је тај „Муса Кесеција,“ који се усудио, да то право епар. админ. власти на силу себи присвоји.?*

Нико други већ вршачки паша-владика *Кенђелац*.

Овим чином најновије самовољштине своје, показао је наш чувени епарх Кенђелац, на делу, да је према превишњој краљевској одлуци од 15. маја п. р. т. г. којом се сабор сазива, *ренитентан*; да је закон — изборни ред — *повредио*; да је туђу власт — админ. епарск. одбора — себи *присвојио*, да је народно узакоњено право у интересу своје себичности *изиграо*.

Све ово квалификује *преступ*, за који се преступник на одговор позивати и по заслузи казнити мора.

С тога препоручујемо изборницима и бирачима сваког изборног среза и места вршачке епархије, да у интересу правоваљаности самог избора и у цељи уклонења могућних посљедица, за које би се *црни дуси* закачити могли, на сам дан избора и пре одпочињања изборног чина, свој протест према тој самовољштини свог дијецезана, односно ограду за последице гледом законитости избора самог извести могло, у изборни записник уложе и тек онда нека к избору посланика приступе.

Ово се не сме пропустити већ с тога, јер владиком својеручно подписани циркулар односно избора гласи, да је *„под бројем Е. 217. II. 76 из седнице епархијског административног одбора у Вршцу 15. маја 1874. држане“* потекао, дакле доказани *фалзификат*. —

У Темишвару на мађарском језику излазећи дневни лист „Temesi lapok“ донео је пре неки дан, један допис из Вршца, који је из владичиног двора а из пера унука владичиног и познатог дописника Т. Н. деран-каваљера потекао, и којим се каже: „да владика *Стојковић* одустаје од кандидатуре за патријарха у корист владици *Кенђелцу*; даље да месићки архимандрит *Цветић* сигурног изгледа има да ће владиком тамишварским постанути.“

Ова новост односно одступања и уступања и ако је „новинарска патка“ има ту тенденцију, да наше клерикалне реакционаре напуђа, Од каквог ће успеха бити, показаће предстојећи избори. Дописник Г. Д. нека се међутим слади надом да ће његов деда-владика патријархом постати. Oder was!

Што се архимандрита *Цветића* тиче немамо против његових *нада за изглед* ништа притивно, али имамо приметити: да од *наде за изглед* до *наде на ствар* и од *наде до* ствари управо *остварења* има тушта *празнине*, које се пре свега испунити и уораздити морају, ако се хоће тим начином да се до митре дође. Иначе не иде. — Има пак и тог *изгледа*, да ће неко други лествe узпружити и преко оне празнине *митру* прихватити, јер кала кали неверује. —

Јучер је реакционарска — монополашка конференција овде у Вршцу у ствари „да истакну кандидата за сабор“ држана. Углављено је: да се народњачком фирмом послуже. Идемо да видимо шта ће из ове *игре* да испадне. У овоме колу учествовао је и један посланички кандидат. Други пут о томе више. —

+ **Из Старо пазовачког среза.** Познато је да је наш срез пун оних људи од свештенства, који су подписали оне погрднице на народ на земаљску владу у Загреб и који су свим средствима на то ишли да помуте одношаје између владе и народа и да ма којим начином сатру народну странку, ови су људи и прошлога избора за народњи сабор ишли отворено против народне странке. сада пак обукли су кожу јагњећу, те се као „јуродиви“ пренемажу и труде, да се под видом помирљивости народу додворе пак онда да га поцепају и осујете избор у духу народне странке. У овом језуитском раду одликују се познати поп Јоца, његови шогори са још другим познатим оглашеним и неоглашеним казујући људма: само немојте Моловића па ћемо се сложити с вама да бирамо попа Максима из Сланкамена, ид ког другог — но народ умесно одговара попа Максима и оне друге знамо да су одани Груићу — ми остајемо при старом кандидату а ви кад се кајете и кад осећате да сте се о народ огрешили који вас лебом рани, запоставите и забаците једном ваше личне интересе пак се приљубите народу и с тим покажите да Сте искрени и да вам се доцније може веровати. Овако стоји за сада а избор Натошевића и Моловића држимо да је сигуран.

Истина попа Васа из Голубинаца рад је да се да бирати — али има времена и за њега — сада пак премда шурује са поп Јоцом и дружином надамо се да неће изневерити народну странку. (Он је то већ јавно изјавио. У.) Познато је колико свештеника толико кандидата у нашем срезу — те су се договорили да ако многи од средњака и Туркоса не успеду, да народној странци покваре рачуне, а оно сви ти попови не суделдју при избору и с тим да кваре избор, — но ово нема смисла јер има доста свештеника који ће са народом гласати.

У Ст. Пазуву створиле се странке због избора попа, но надати се да Ст. Пазувчанима за кога попа били у својој општини, на избору изневерити неће народну странку. Иде видовданска недеља — види ће се које вера коли је невера, а вредни раденици треба да приону да обавесте народ да не буде срамота на нашем срезу.

Народна просвета.

ШКОЛАРСТВО У СЈЕДИЊЕНИМ ДРЖАВАМА АМЕРИКАНСКИМ.

Честитој методи, — да се од времена на време извештаји о свима гранама управе предпостављеној власти или непосредно законодавном телу шаљу, која је јако развијена, особито у државама где се енглески говори и које се строго свуда придржавају, имамо благодарити нове податке, који се на школарство сједињених држа американских односе. У министарству за унутрашње ствари постоји од год. 1870 особен Bureau of Education, ком престои Јон Катон и који је пре кратког времена свој трећи извештај за 1872. год. старешини тог департмана поднео. Извештај (мимогред речено, износи 1000 ситно штампаних страна на осмини) говори, обазирући се на опште резултате цензуса од 1870, о броју и врсти учевних завода, броју и роду учитеља и ученика, школској старости и посети ученика, даље о трошку за културне сврхе, о степену образованости пучанства, о државним и научним културним средствима, који неслуже искључиво школским сврхама, као технолошке и знанствене збирке, библиотеке, најпосле о обиму периодичних и дневних новина, о закладама о заводима милосрдности и одношењу школске образованости према сиромаштву и злочинству и. т. д, Набрајају се уједно определења и начела, која за школску управу, у појединим државама, територијима, важе и упоређује се све то са дотичним одношењима врло разних земаља. Тај је део сувише шпецијалан, с тога се и незабављамо њиме. Из општег дела узимамо ми сљедеће, у млогом погледу занимљиве бројеве.

По цензус-у од 1870 живело је на целокупном земљишту од 3,603.884□ енглеских миља сједињених држава 38,258.371 житеља. Међу тима је 33.589.377 белих и 4,295.960 друге боје, али непомешане крви, 584.049 Мулата, 92.244 Кинеза, 25,731 Индијанаца итд.; преко десет година старих становника набројано је 28.138.945.

Међу тима је без школске образованости 18.26 процената мушкараца, 21.87 женскиња. Тако исто стоји и с разредом у добу од 10 до 21 године, који броји 9,642.945 особа, међу којима подједнако, ни мушки ни женске читати незнају свега 20 процената Међу целим пучанством немају никакве школске образованости од мушкиња 17.150 од женскиња 23.05 процента. Ценкус показује даље да има 141.629 завода учевних, с доходком од 95.402.706 долара и то које од пореза, које од закада. Међу њима су 124.937 јавне пучке школе с доходком од 63,483.706 долара, који се у своти од 58,554.527 долара од пореза добија. У свима учевним заводима с 3.621.996 мушких и 3,597.942 женских ђака, било је 93.329 учитеља и 127,713 учитељица. С тим бројевима неслажу се подпуно бројеви цензуса доидуће године, које је обнародовао биро за просвету. У сједињеним државама сматра се пучанство од 5 до 21 године као школско; у неким државама протеже се школско доба од 4—21, у другим од 5—20, у неким опет, као на пр. у Роде-Исланду, само од 5—15 од 6—18 год. живота итд. Сво ово школско пучанство састојало се год. 1872 у 34 државе и 7 територија из 12,828.847 глава. У школске листе бијаху уписани само 7,379,656. Издатак за школ. сврхе сваке врсте износио је у свима државама и територијама, који су биро-у за просвету о томе извештај дали, 71,810.324 долара 27 сант. Разуме се по себи, да су издатци, које поједине општине из прореза црпе, врло неједнаки. Од њега (прореза) долази у Масачузету на 1 главу школског пучанства 20 дол., у Невади 19 дол., Калифорнији 12 д., у Конектиту 11 д., у Њу-Јерзај-у 8., у Пенсилванији 8 д., у Јови 8 д., у Илиноа 8. д., у Михигану 7 д., у Ринходе-Исланду 7 д., у Њу-Јорку 6 д., и т. д. У јужним је државама тај издатак много мањи, н. пр. у Луизијани само 2 д., у Флориди 2 д., у Алабами 1 д., у јужној Каролини 1. д. у Георгији 0 д. Узрок те велике неједнакости у издатцима мора поглавито лежати у неједнакој плати учитеља. Тако су просеком имали учитељи у Масачузету месечне плате 85 д., учитељице 32., у Невади 116 односно 88 д., у Калифорнији 74 д. односно 70 д., У опште у просеку је разлика плате учитеља између 50—60 д., за учитељице између 30—40 д. У удаљеним територијама у Идахо, Арицона достиже плата 100 односно 70 долара.

У сједињеним државама има у опште 326 места с преко 5000 становника, које се у вароши рачунају. Оне су имале год. 1870 8.036.937 становника, т. ј. више него $^1/_5$ од укупног пучанства сједињених држава У 318 вароши има пучанства што школу посећују 1.215.897 особа, у 295 вароша школског пучанства, без обзира на посету школску, 2,121.889. Овде још напомињемо, да у 25 држава постоји 66 школа за даље изображење са 8541 ђака, 27 завода за слепе са 513 учитеља и 1856 питомаца, 36 завода за неме са 267 учитеља и 4337 ученика, 77 завода за сирочад са 852 учитеља и 10.000 питомаца, најпосле 26 завода за спасавање деце или преустројство са 331 учитеља и 4230 питомаца. По извештају има само 7 завода за блесасту децу са 2 учитеља и 26 учитељица и 374 ученика и 312 ученица. Учитељи за елементарне школе изображавају се у нормалним школама, којих је сврха и уређење као у нашим (немачким) учитељским семиништима. Такових школа било је по извештају 101 са 773 учитеља и 11.778 ученика, т. ј. семинариста. 48 такових школа са 454 учитеља и 7.157 ученика издржавају државе, 2 са 9 учитеља и 182 ђака кунти (котари), и 7 са 72 учитеља и 816 ђака, вароши; 44 школе те врсте са 248 учитеља и 3623 ученика које су са другим заводима спојене, издржавају ови заводи. По цензус-у од 1870 било је 120 нормалних школа са 245 учитеља и 327 учитељица и са 7.533 ученика и 11.059 ученица и с укупним доходком од 517.394 долара.

Почем течај у нормалним школама 3 године траје, то би годишње могли 4000 приправних учитеља наступити школску службу. Тај учитељски нараштај већ је и по себи незнатан за американско стање, и као што се у самом извештају припознаје, сасвим је недостаточан. Кад се на сваки 40 ученика по 1 учитељ рачуна, то би за школско пучанство од 14.506.658 особа у опште требало 362.661 учитеља, (а по извештају нема их више од 221. 012, Како је осим тога познато, да учитељи просекем преко 3 год, у својој служби не остају, то би годишње неких 120. 897 нових учитељских снага требало, да са свим школску потребу задовоље. Нормалне школе дају годишње око 4000 учитеља т. ј. треба годишње 30 пута више приправних учитеља него што их се добија, те зато и служе у школама као учитељи људи без темељног педагошког знанственог изображења, па и ти дотле само, док какво лукративније (које више доноси) занимање недобију.

При рачуну, колко учитеља треба, извештај се није на то обазирао, да васцело школско пучанство од 5—21 година неиде у школу подједнако Дочим деца од 5—15 г. неких 30—36 школских часова недељно имају, смањи се тај број код оних преко 15 година, испод половице оног броја. Осим тога, из нормалних школа излазе учитељи само за школе елементарне, а не и за више, и да њихово цело, бројно доста велико улитељство, овде из рачуна изпасти мора. Поред свега тога ипак бројеви, па и сам извештај, без околишења констатује да је с учитељством на пучким школама доста трајаво, и да узрок предизображења оних, који у нормалне школе или семинарије ступају, баш у трајавом стању млогих елементарних школа тражити ваља. О томе се неки велеуважен американски педагог овако изражава: „Учење у нашим елементарним школама врле је убого. Предавање је ту тако разбацано, без свезе и нетачно да би 19 до 20 ученика, који одатле излазе, у нормалној школи морало са свим на ново учити почети.“ Други педагог из јужних држава додаје: „Већина ученика који из елементарних у наше нормалне школе ступају, зна нешто ли из аритметика (рачуница) и одатле више, него из свију осталих наука укупно и тешке муке треба, да их човек и за што друго задобије. Најпреча жеља нормалних школа у том се састои, да се тај погрешан правац елементарних школа што пре одбаци.

Ф. Ц-г.

КАНДИДАТИ ЗА КОНГРЕС.

За избор посланика на предстојећи конгрес српски нити је општа конференција држана, нити је општа листа кандидата истакнута. Прво се држало за сувишно, пошто су утврђена и позната начела српске народне странке на црквено-народном пољу; друго је изостало с тога, што су кандидати народне странке са досадањи конгреса познати, што, ако се где мењати мора, дотични срез најбоље може према начелима народне странке оценити околности, које би промену саветовале или захтевале; а напоследку и с тога, да се одузме свака излика приговору, као да су избору производ агитације, и моралне пресије, а не резултат самосвесне и слободне воље народне.

Но ипак неможе нам се на ино, а да не обратимо пажњу сународника на неке личности, које нису биле на последњем конгресу, а којима би врата у конгрес отворити ваљало. Међу ове спада: др. Михајил Полит-Десанчић, Александар Трифунац и Александар Николић, посланици на уг. сабору. Последњи је био једанпут на конгресу, и сад би му се дала прилика, да из властитог искуства сазна течај ствари, те да буде у стању, на уг. сабору сумњичења и клевете побијати, незаконито-

---

гове друге врлине: али му не може никад опростити, што је — да не би морао годишње давати 6.000 форината на издржавање семинарије — осујетио све добре намере темишварскога сабора, те смо тако остали без школа, без довољне интелигенције, дакле без умних бораца народних баш у то време, кад су нам од највеће потребе били.

Друга је штетна последица његове дуге владе била, што су се његови погрешни назори о *српском језику* дугом практиком некако већ „петрификовали“ у свештенству и у великом делу световне интелигенције. Отуда је било, да је дух Стратимировићев још дуго владао и после г. 1836., и да старија наша интелигенција ни после Стратимировића није била ни за какве трансакције са новим књижевним правцем.

Услед тога је овладао духовима наше старије интелигенције неки конзервативизам, неки реакционарни правац, неко ситничарење, неки — тако да кажем — књижевни Дон-Гихотизам. Шта се у Европи и око њих радило, о том нису водили бриге; догађаји у млађаној српској држави на југу, борба Јелина, Пољака за своју независност, напори Мађара и аустријских Славена за свој језик и народност, значај јулијских догађаја у Паризу г. 1830. није их никад толико потресао у њиховом идилском комодитету колико једна једина вуковским правописом штампана књига! Идеје, за народ спасоносне идеје, неби код њих ни Диоген с лампом наћи могао!

Али се међу њима ипак нашао један једини човек, који је сав свој дуги живот посветио идеји, да свој народ, који је више свега љубио, усрећи и унапреди. Тај једини човек беше *Сава Текелија*. Он се појавно већ на темишварском сабору г. 1790. као патриота и државник, и нећемо погрешити, ако велики део заслуге у оноликим ваљаним закључцима овога сабора приписимо Текелином упливу. Од тог времена, па до смрти г. 1842., скоро је сваку годину свога живота обележио којим год корисним радом за народ, а није било дана, да није на свој народ мислио и за-њ се старао.

Матица Српска учиниће праву задужбину, кад наштампа аутобиографију Саве Текелије, као што је обећала. Док то не буде, неће излишно бити да наведем овде по неки мање познати податак и по неку цртицу из живота овог знаменитог човека и великог сународника и добротвора нашег.

Његов разговор с митрополитом Стратимировићем године 1795. у Бечу о закључцима темишварског сабора може се читати у Срб. Лет. 1861. I. — У исто време договарао се он у Бечу с Доситијем Чардаклијом и Филиповићем о могућности устанка у Србији, и плод тих планова је „карта своју српских земаља,“ коју је тада литографисати дао, али која је у нашем народу врло мало позната. — Кратак разговор с њима у Араду г. 1805. спомиње Ненадовић у својим мемоарима. — Знаменити су и његови меморандуми цару Францу првом. у којима им је предлагао оснивање самосталне славенске државе на југу. Оба су меморандума потпуно преписана у његовој аутобиографији, и служе за доказ и патриотизма и државничког талента Текелијног.

Међу папирима његовим нашао сам и концепт писма, које је г. 1806. или 1807 своме старијем брату Петру писао, где му јавља, како је наумио, да се не жени, него да своје имање остави на штипендије. Ту је и одговор Петров, где Саву исмева због тог „будаластог“ плана.

(Наставиће се.)

сти и повреде какве закона и автономног права сузбијати. Г. Мила (Емил) Манојловић такође би, нарочито са обзиром на последње околности, био од користи на српском конгресу. Г. Јов. Живковић и Ливије Радивојевић спадају у тако зване средњаке у црквено-народним стварима. Наше није, њима пут у конгрес поравњавати, већ и с тога не, што нам је, као у обште програм „средњака“, тако њин програм није познат. Но кандидатури њиној неби се испречивали, нарочито, ако се бар у неким главним стварима изразе у смислу програма народне странке, и ако им је кандидат за митрополита онај, кога је општи глас народа за народног кандидата означио, и за кога избор народна странка мора сву своју моралну снагу заложити, већ с тога, што у том у данашњим околностима лежи још једина морална гаранција, да црквена реакција не отме маха, и да коло напредка на црквено-народном пољу натраг не повуче. Нигде нетреба посланика бирати са везаним очима, т. ј. кандидата, кога програм како у ствари, тако и у погледу лица за митрополита није познат, и који са истим пре избора не изиђе на среду и на видик. То је особито код они, који су званичници, а наиме *политични* званичници, који колико би код владе користити, толико би још више шкодити могли, ако се са правцем народа, и односно народне странке окомице у опреку ставе, и прилику добију, да у конгресу мету полугу своје супротне тежње. За то: „јасни уговори, добри пријатељи.“ Свакоме, нарочито коме се програм још незна, важи реч, *паролу* узети.

Како има крајева наши, који су оскудни на кандидатима, нарнчито такима, који би не само добре воље и родољубља, него и потребне умне спреме имали, то мислимо, да ће мо јим услугу учинити, ако на видик изнесемо нека имена млађег нараштаја, који би за конгрес способни, и народног поверења достојни били, као што су: др. Јован Јовановић Змај, др. Илија Вучетић адвокат, и правозаступник „Матице српске“, Миша Димитријевић, сенатор у Н. Саду; у Вел. Кикинди: Иса Павловић, др. Миливој Топонарски, и др. Влајко Мајински адвокати; у Земуну др. Тоша Недељковић.

Ови ако и неиду за тим, шта више, ако су више мање спречени свијим пословима, ипак не би дало доћи до прекора, да се позиву народа с пута уклањају.

Како недржање велике опште конференције не искључује, да се држе епархијалне, као оно у Панчеву за вршачку епархију, шта више желити је да се из таких, (у горњо-карловачкој епархији — ради даљине места — довољно су среске конференције) кандидати заједнички означе, да се ни с те стране, ником ништа неузмогне пребацити.

За бачку епархију, обзнаниће се скоро дан таке конференције.

НОВИ САД, 6. јуна. Данас је обављен избор црквене општине у Новоме Саду у највећој тишини. Од 361. уписаног бирача гласало је од 8 до 11. сати до подне 291. и како се даље нико пријавио није, акт бирања закључен је, и настане пребрајање листића.

Кад се узме, да је досад мало ко наметнутој општини хтео парохијал плаћати, и да се сад, и то у кратком времену морао парохијал уплаћивати, да се дође до бирачког права; кад се даље узме оскудица на новцу баш у овај ма године, и напоследку да није било знатнијег броја противника, који би изазивао на борбу и веће учешће, то је онда лако појмити, што број бирача није био већи, него колики и пре при избору посланика на конгрес. Противнички гласова једва да је било неколико.

Октројисана општина састојала се из 45. чланова, чим је изцрпљен био број присталица те врсте. Од те општине у изборном одбору учествоваху данас, осим свештеника, цигла двојца: председник и подпредседник.

Пребрајање листића трајаће можда и сутра. У недељу ће избрани бити сазвани, да се избор обштине прогласи, где ће се и конституисати.

Листу народне странке, због оскудице простора у данашњем листу, саопштићемо у идућем броју.

— Из горњо-карловачке епар-хије јавља нам се, да су тамо „јавним мнењем“ обележене ове особе за посланичке кандидате и то: за друго-плашчански изборни срез од световни Радош Крагуљац и Вајо Маравић, од свештенсва за исти, оточки и корјенички срез — протосинђел Герман Јовановић. — За први плашчански срез Јово Трбојевић, и ђоко Јакшић, од световни; од свештенсва: за исти срез прото Никола Беговић.

— Из старо-пазоваčког изборног среза пишу нам, да јако пада у очи мешавина свештеника народне странке са реакцијонарским поповима, што се врло негодује, и народ доводи на мисао, да је по где који од свештеника само привидно стајао уз народну странку до сад. Тако се вели за једног од млађи народних свештеника, да га почињу фалити у реакцијонарском органу, како се „поправља.“

Јављу такође, да се и архи-ђакон Пантелић одао на агитацију у корист реакције, те у компанији са познатим Андријевићем из Земуна иде по Срему у тој цељи.

— Из Вршца добисмо јуче брзојав, којим нам се јавља како се црквена општина тамошња конституисала, и отуда дознајемо: да је за председника забран већином гласова Урош Гавриловић, за потпредседника једногласно Јосиф Јорговић, за перовођу опет једногласно Мита Акимовић. У одбор општински изабрани су листом особе народне боје. Тим су — вели се даље — уништени са обе стране штетни елементи.

— Даље нам из истог среза јављају нам пријатељи, да реакционарна клика врло мудро маневрира, како би бар у том леглу своме могла протутурити свога кандидата за посланика ма од свештенства, кад већ нема изгледа од световних. Вели се, да сад хоће и траже неко „измирење“ те тим обрлаћују бираче и баја ги хоће заједно с народом само као није им личност кандидата народне странке повољна, те би хтели другу, ал опет од исте боје. Та њима повољна личност, то је поп *Максим Живковић* из Сланкамена, који се сад гради „народњаком.“

Они, који тога реакцијонарског кандидата не познају, могли би га упознати са красне стране, да се обрате и на нас, јер имамо неки ствари у рукама, које неби г. попа баш за огледало заденути смео. За сад само велимо, да сваком приликом уверава свакога, како је он „миран човек, који се *само* своји фанилијарним потребама брине (дакле је дођика да и сад седи с „миром“ и да води *своју* фамилијарну бригу.) У том смислу слао је и уредништву једну изјаву, негде зимус, а тако исто вели и у једном писму своме „љубезном ђури“, пишући му поводом тим, што је чуо да му је умро брат, Марко, што већ више година живи са Саром опанчарком.“

Г. реакционарски кандидат Максим Живковић ако ово прочита сетиће се можда шта све има још у овом његовом писму, и знаће да смо се ми отуда и с други страна уверили, како он као „миран“ човек, бургија приватним писмима на све стране против народне странке, како њене чланове назива и т. д. пак ће нам дати за право, што у њему морамо само реакционара сматрати и — ништа више.

Бирачи, који се сматрају и осећају као чланови народне слободоумне странке, ваљда неће хтети бирати реакционара, а сигурно ће и сами провидити намеру, која се крије у тој агитацији и — ко се дао обманути, нека отвори очи док је још за времена. Оне пак, који из лична пркоса неком трећем хоће да се на народној ствари освете, као што чујемо да неки Јоца Љубиша јавно говори, да ће кварити избор кандидата народне странке, да се освети једном прваку њеном овде, о биљно кажемо: да народно дело, није својина Петра или Павла, да би се овима смело светити на томе пољу и ко то неће да увиди, нек припише себи последице, које ће кад тад морати наићи.

За М. Вујића и Пауновића уверавају нас опет с друге страно, да сни играју дволичну улогу; овај први пак да је и прошлог избора радио отворено против народне странке.

Ми одавде нисмо кадри контролисати рад сваког појединца, особито непознатог, али изјављујемо, да ће резултат рада показати које ишао на превару, и — да је могуће само једанпут преварити, али више не. —

* (*Гимназијски мајалес*). Јуче је шумица, што се пружа иза Новог Сада необично оживила; на разним крајевима разлегаше се красне песме, које се — рекао *би* човек — надметаху са тичијим песмама: јуче је омладина срп. вел. гим. новосадске свој мајалес светковала. И природа и човек се сложио да улепша весели дан наши младежи: дан беше леп да не може лепши бити а новосадско грађанство показа својом лепом посетом, да хаје за младо Српство, да мисли о будућности народној. Јесте, честитити грађани, од околине, у којој се млад човек креће, много зависи васпитање његово. Кад су прилике, у којима му крила прирастају, у десне, кад је предусретање омладине од стране грађанства својко, онда се за јемачно надати смемо младом Српству, што ће светло чело кроз цео свој век поносито носити. Гимназијској омладини после лепе јучерање светковине не преостаје ништа друго, до да умно настоји, да срчану своју одлуку, да вазда достојна буде дичног српског имена у памети има, па номе вођена, да се пашти да све што више љубави тече у *свој* околини, у којој се креће. Весело и у лепом поредку повратила се омладина уз свирку у варош, а у ђачком свету тако омиљеног четвртка дужност је, да гдекојег српским колом и лаком игром развиграног Српчића одмори и за школски рад опорави.

* (*Приход од беседе*), што је српска вел. гимн. омладина прошле зиме приреди, износи преко 500 ф. а. вр. из којих се већ од марта месеца месечно помажу сиромашни а добри ђаци, опширан извештај о рачуну и о рукувању тим новцем изићи ће крајем школске године у гимназијском програму.

НОВИЈЕ.

Беч. Без икаквих предходних симпотома, који би бар сумњи места давали, пао је 3 јуна фелдцајгмајстер Кун војени министар, а на његово место постао је војеним министром досадашњи државни наместник у Ческој фмл. барон *Колер*. Новине пишу по тобожњим поузданим вестима, да је узрок тој изненадној промени тај, што је у последњим делегацијама докинута плата највишом заповеднику војске, а то је надвојвода — Албрехт. Бечка берза мало се поплашила и приписује ту наглу промену, опет растућем упливу Чеха код аустроугарског двора.

Београд. Цукић, дојакошњи српски заступник у Букурешту, постао је сад заступником Србије у Бечу.

Черновица. Морав. кор. јављају одатле, да је митрополит Бендела на свештенство своје дијецезе разпослао изборни ред за грчко-оријентални сабор Буковински, — кога ће монарх, како за добро нађе, сазвати.

ПРИПОСЛАНО.*)

„Пријатељима нашег земљака г. дра Стеве Модоша саопштава се, да му је од 1. маја п. нашем у Бечу стан: Kolmarkt 2. Ординација као и досад од 1 до 2 по подне Консултације и конзилије пре и после подне.“

*) За ствари под овом рубриком неодговара уредништво. У.)

ПРИЛОЗИ СРПСКОМ НАРОДНОМ ПОЗОРИШТУ.

1.) Г. Светислав С. Николајевић трговац у Голубинци скупио је 16 ф. 90 н. добровољних прилога. Имена прилагача: ГГ. Стеван Николајевић парох 1 ф.; Васа Николајевић капелан 1 ф.; Гавра Машек рим. кат. парох 1 ф.; Дорбола рим. кат. парох 2 ф.; Миша Пауз рим. кат. парох 1 ф. Коста Николић правник 1 ф.; Крста Костић надпоручик 50 н.; Аксентије Бановчанин кнез 1 ф.; Лука Николић великокупац 1 ф.; Ђорђе Панаотовић угоститељ 2 ф.; Мита Драгаш ћурчија 50.; гђа Наста Николића 1 ф.; гђа Милица Николајевића 1 ф.; Светислав Николајевић трговац (скупљач) 1 ф.; Миливој Сечански трговац 1 ф.; Љубомир Хранислав бележник 20 н; Лаза Радојчић угоститељ 20 н.; Јаша Розановић трг. спомоћник 50 н. — Свега 16 ф 90 н. а. вр.

2.) Г. Спасоје Дедић учитељ у Даљу послао је 5 ф. 10 н. што је скупио на свечарству код г. Пере Поповића, и то од г. г. Пере Поповића 1 ф.; Спасоја Дедића 1 ф; Миле Ћирића 1 ф.; Николе Георгијевића 1 ф.; Фрање Доминка 50 н.; Митра Поповића 50 н.; и Мите Бокоње 10 н. — Свега 5 ф 10 н.

3.) Гђа Јулијана Радивојевића у Бечу послала је добровољни прилог од 12 фор. а. вр.

4.) Г. Арса А. Пајовић из Београда послао је добровољни прилог од 50 фор. а. вр., и обећао је, да ће сваке године толико давати.

5.) Г. Јован Крсмановић у Ердевику скупио је и послао 30 фор. а вр. добровољних прилога. Приложили су: гђа Милица Станковића 20 ф.; Ј. Крсмановић 2 ф.; Коста Младеновић 1 ф.; Петар Драгин 1 ф. Ђорђе Возаревић 1 ф.; Петар Бира 5 ф. — Свега 30 фор. а вр.

На свима овим родољубивим прилозима изјављује своју најтоплију благодарност,

Управа срп. нар. позоришта

Начеоник:

САВА ПЕТРОВИЋ с. р. тајник. — СТЕВАН БРАНОВАЧКИ с. р

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Моји

„ГРАБАНЦИЈАШИ“

већ су и последњу муку своју препатили, ослободили се слагачки чекића, егеда и мазања, те ће за који дан својим предбројником у посјете. Тко осим ових жели да му добра и незгоде своје причају, нек се мени јави, те ће уз поштанско поузеће од 80 нов. то получити. Овим уједно отварам предбројку на друге две моје веселе глуме „Хуњкаву комедију“ и „Пишчеву кубуру“. Издање ових зависи од броја предбројника. Цијена књиги је 80 нов. Предбројка траје 2 месеца. Скупљачем дајем 11-ту књигу за дар. Надам се да ће ми моји досадањи пријатељи верни остати.

У Петроварадину дне 15. (3.) липња 1874.

ИЛИЈА ОКРУГИЋ, СРЕМАЦ.

Молим сл. уредништва наших србо-хрватских новина да овај оглас у своје новине уврстити благоизволу.

ЖИВОТ ИСУСОВ

ОД ЕРНЕСТА РЕНАНА.

Забрана, која је за Србију за ову књигу до сада постојала дигнута је. Ми с тога препоручујемо ово дело особитој пажњи читалачке публике у Србији. Цена је књизи 1 ф. а на финој артији 1 ф. 50 н. Ко 10 књига поручи добија 1 на дар. У Београду се добија књига у књижари главној и књижари В. Валожића. КЊИЖАРА БРАЋЕ ЈОВАНОВИЋА у Панчеву.

НА ЗНАЊЕ.

Српско акад. друштво „Соко“ и свеславенско акад. друштво „Слога“ одржаваће на Видов-дан 15 (27) јуна о. г. свечаност, што свима својим пријатељима, српским омладинским дружинама и осталој српској публици до знања стављају.

У Грацу 3. (15.) јуна 1874.

У име одбора

П. ФРУШИЋ, тајник. — А. ДАНИЛОВ, председник.

ИЗВЕШТАЈ.

ПАНЧЕВАЧКЕ ШТЕДИОНИЦЕ ЗА МЕСЕЦ МАЈ 1874.

Примање	ф.	н.
Готовина 1. маја	4302	68
Улога маја 1/31	49736	86
Уплаћене менице	33671	21
„ „ вер. зајед.	25810	—
„ „ реал. кред.	3810	—
„ „ ресконтов.	16350	—
Есконт меница	1985	67
„ „ вер. заіед.	800	65
„ „ реал, кред.	83	16
Камата зајма на непокр.	60	20
„ на вађевине	34	36
Уплаћене Вађевине	37	20
Наручбине	60	—
Упутнице	3027	50
Разне особе за обезбеђење	221	23
Разне особе	2607	53
Уплата на наше акције	370	—
Намештај		40
Поштарина наплаћена		76
Пристојбине	3	50
Боровници	7770	53
	150742	44

Издавање	ф.	н.
Враћени улози 1/31 маја	20944	68
Камата на улоге	234	28
Издато на менице	50694	25
„ на „ вер. зајед.	24280	—
„ на „ реал. кред.	3920	—
„ на „ ресконт.	300	—
„ на „ Вађевине	1000	—
Поштарина	35	05
Плата	475	—
Трошкови	6	29
Наручбине	47	25
Делимак за 1878	555	—
Разне особе	3594	03
Есконт. реесконт меница	37	64
Враћено од гарант. фонда вр. зајед.	100	—
Дужници	32313	30
Изравнање за 1. јуни	3295	67
	150742	44

ПАНЧЕВАЧКА ШТЕДИОНИЦА.

ИСПРАВАК.

Од г. Нинковића добисмо следећи исправак да га у лист уврстимо, што ми радо чинимо.

„У последњем броју „Заставе“, где је штампана радња редовне главне скупштине „српског новосадског кола“ са говорима том приликом од појединих његових чланова држаним, мој је говор сасвим изопачено штампан. Јер ја нисам био за предлог, него против предлога г. Станишића, дакле нисам могао казати: да је његов предлог „сасвим уместан“, нити сам могао за доказ тога „вући конзеквенције, које ће потећи, ако се сабор пусти у избор“, него ако се сабор не пусти у избор митрополита патријарха.

Ја сам се са предлагачем једино слагао у погледу уместности претресања предлога, а између тога и усвајања предлога грдна је разлика.

Молим дакле, да би овај битни исправак у ваш цењени лист изволели уврстити.

Нови Сад 18. јуна. П. НИНКОВИЋ.

ОГЛАСИ.

ОБЗНАНА.

Овим се ставља до јавнога знања, да ће се квартири, и остале просторије у великој гимназијалној кући у Н. Саду, чурчинској улици под бр. 1880. — 5. јула т. г. по римск. у 3 сата после подне на лицу места на три године т. ј. од 1. нов. 1874. до 1. нев. 1877. под кирију издавати. — Квартири и простарије јесу сљедеће: 1-во један дућан са две собе, кујном шпајзом и подрумом за дрва. 2-го један дућан са побочном собом. 3-ће један квартир у мањем зданију с две собе, кујном и таваном 4-то један велики квартир у првом спрату са седам соба, једном собом и кујном при земљи једном собом за канцеларију, једном шталом, шупом и подрумом за вино и дрва. 5-то У другом спрату један квартир с три собе, кујном, шпајзом, подрумом за дрва и таваном. 6-то један квартир у другом спрату са 6 соба, једном кујном, шпајзом, подрумом за дрва и таваном.

Сви они, који желе ово квартире под најам узети, нека изволе на уречено време на лице места доћи, где ће се лицитација одржати и уговори закључити. Сваки лицитант дужан је 100 фор. од годишње кирије у име кауције положити

1—3 ПАТРОНАТ ГИМНАЗИЈЕ НОВОСАДСКЕ.

ФОТОГРАФСКИ УМЕТНИЧКИ ЗАВОД

ЈОВАНА РЕХНИЦЕРА

налази се у кући „Српске Матице“ (пре Јосиф Гилминга) на главној пијаци број 42. у Новом Саду.

Сликати се може у свако доба. У свим величинама уметничке слике по најјефтинијој цени.

При изложби 1871 с медалијом и с декретом похвале одликован. 2—

ОБЈАВА.

Од стране црквено-школске општине Омољичке, да је се на знање, да ће се 9. јула по старом календару о. г. у девет сати пре подне у школској дворани због покривања — цркве плехом држати — minuendo јавна дражба. Ближа условија могу се код председника црк. школ. општине видети.

Из седнице црк. школске општине држане у Омољици 21. маја 1874.

НИКА МАКСИМОВИЋ перовођа, 3—3 ЈОВАН ПОПОВИЋ црк. оп. председник,

Спецерајска трговина

ЉУБ. СТЕФАНОВИЋА

у Новом Саду,

потребује једног шегрта од јаче комплексије. 1—2

Ц. кр. искљ. повлашћена ново пронађена антискорбутична

ЕСЕНЦИЈА ЗА УСТА И ЗУБЕ

којом се уста и зуби сачувају здрави,

Димитрија Марковића,

практ. зубног лекара, хирурга и оператера у Темишвару, имаоца двеју ц. кр. привилегија за проналазак апарата за наркотисану инкалацију при хирургичним операцијама, и антискорбутичне есенције за уста и зубе, имаоца дипломе за признавање са светске изложбе у Бечу од год. 1873.

УПУТСТВО ЗА УПОТРЕБУ.

Противу катаралног, скорбутичног запаљења и отока на месу око зуба, противу омекшавања, нестајања и крвављења истог меса. Особито после зубних операција противу расклиматавања и испадања зуба, нарочито кад се стреш накупи на зубима, и поглавито у старијих људи. Противу непријатног задаја из уста у следству болесних шупљих зуба и кад ко носи зубе вештачки начињене. Противу сваке зубобоље. Противу раница у устима, шупљикавог меса око зуба и из кога ласно крв тече, особито у деце, и противу меркуријалне бале.

На сваком стакленцету има точно упутство како треба употребљавати. Добија се у великим и у малим партијама код самог проналажача у Темишвару, у сопственој кући, бр. 47., у граду; а тако исто и у Новом Саду код г. апатекара К. Б. Грозингера, у Земуну код г. Трешњека, у Панчеву код В. Графа, у Вршцу код г. апот. Штраха, у Лугошу код Л. Фенгхалмиј, у Оршави код г. Фларера, у мехадиј. илици код г. Фабрицила, такође у Темишвару код свију апатекара и у Белој Цркви код апатекара А. Шмица.

Велико стакло стаје 1 ф. 20 н. а мало 60 н. 3—3

Властник др. Свет. Милетић. — Одговорни уредник Стеван Поповић. — Издавалац „Задруга за срп. народну штампарију“

Српска народна задружна штампарија.